

skusa bil je 18. avgusta 1880., toraj celi 2 leti potem, ko so kravo zakopali. — In gledite! — uže 25. avgusta je prva ovca za vrančnim prisadom poginila, katera je živela nad jamo pokopane krave; za njo šle so tudi druge. — Tako je tudi teorija Pasteur-jeva o raztrošenji vrančnega prisada popolnem dokazana.

Da se toraj enake kužne bolezni ne širijo, treba je živino, ki je poginila za vrančnim prisadom, zakopati tam, kjer je slaba zemlja in kjer se živina ne pase. Še boljše je se ve da, mrhovino z živim apnom ali pa z drugimi kemičnimi pripomočki popolnem sožgati in potem zakopati, kakor postava veleva.

Podlaga za postopanje proti tej bolezni je dana, gosposka in posamesni gospodarji naj pa zato skrbijo, da se vse natančno zgodi, kar je neobhodno potrebno, da se te hude šibe, katera je v nekaterih krajih in v vročih poletjih zeló navadna obvarujemo. Pomagaj si sam, in Bog ti bode pomagal!

Prilika je tu, oklenimo se je in bodimo praktični!

Spisal M. Rant.

Večkrat sem uže pisal o koristi sadjereje, o njenem premalem razširjenji po deželi in pa, kako bi se dala na boljše stopinjo napredka in pravega razvoja povzdigniti in dovesti. Ravno temu namenu hočem tudi današnje vrstice posvetiti.

Korist in potrebo sadjereje, kdor le na obe očesi popolno slep ni, lahko previdi; a malemu trudu obilne dohodke preračunati tudi onemu težavno ne bode, ki do 20 dobro šteti zna; zato danes o tem dosti več govoril ne bodem. Natančneje si po hočemo danes to prekoristno stroko kmetijstva — osobito za naš postojnski okraj — v njeno povzdigo od neke druge praktične strani nekoliko ogledati.

Marsikdo ima za koristna podvzvetja in povzdigo napredka zadosti dobre volje in moči jih tudi pospeševati, al potrebni gmotni pripomočki mu to na vse strani zabranjujejo, da pri najboljši volji nikamor kreniti ne more. Gotovo je tak položaj za vsacega skrbnega gospodarja neznosen in nestrpljiv tem bolj, ker z lastno močjo svojo in pri vsem svojem prizadevanji se osamljen do zaželjenoga vspeha in cilja nikakor pospeti ne more. Kar je pa posameznemu doseči nemogoče, to doseže se prav gotovo in lahko z zedinjenimi močmi, z združenim požrtvovanjem, v slogi, edinosti in pravi ljubezni med raznimi stanovi družbe človeške pri zavesti in prepričanji, „da moramo biti“ vsi za enega, in eden za vse“, to je, da v vzajemnosti eden drugemu, vsak po svoji moči k potrebnemu napredku dospeti pomoremo. Gotovo je: kjer v kraji, deželi ali celó v obširni državi vsi stanovi skupno in v ljubezni vsak po svoje za povzdigo splošnega ljudskega blagostanja vzajemno delujejo, ondi béda in pomanjkanje nima domovja!

Nasprotno pa tam, kjer vsakdo le za svojo lastno kožo egoistično skrbi, kjer ni med stanovi prave vzajemne ljubezni in edinosti, — kjer ošabnost in prevzetnost ljudem glavo in srce napihuje, — kjer človek imenitnejega stanu svojega brata v nižjem stanu oholo zaničuje in prezira in kjer naj bi vse le pri starem nepraktičnem kopitu ostalo — imajo vse nadloge in béde svoj pravi brlog.

Ali se ne opazujejo tu in tam slednji dan v družbi človeški enake tužne prikazni?

Ni ga, da bi mi mogel to zanikati, — gotovo zadosti žalostno!

Opazujmo dalje! Sadje — ta okrepčevalni božji dar — vsakdo, naj bode mlad ali star, velik ali majhen, slab ali močen, ubog ali bogat, imeniten ali plebejec, spoštovan ali zaničevan, učen ali neveden, plemenitaške ali pa kmetske krvi — gotovo rad in slastno vživa.

Zatega voljo nastopi pa tudi za vsakega brez izjeme vestna in sveta dolžnost, da tam, kjer se prilika nudi sadjerejo povzdigniti in jo na pravo stopinjo napredka dovesti, ter tako ljudsko premoženje in blagostanje zdatno zboljšati, svojo trohico premožnosti na darilnik skupnega blagra položi in žrtvuje.

In taka prilika ponuja se sedaj osobito vsem prebivalcem postojnskega okraja brez razločka na stan v ožjem, a vsem Notranjcem in bližnim Primorcem pa v širjem pomenu besede z osnovo „vipavskega sadjerejskega društva“, katero namerava dve splošni sadni drevesnici: za topleje kraje v Lozicah, a za mrzleje podnebje pa v Razdrtem osnovati.

Hvala Bogu in pa vrlim, za resnični napredek vnetim možem, da je ta praktična ideja sedaj tudi uže na papirji po potrjenih pravilih teoretično izvršena! Od teorije do prakse je pa le en korak, namreč ta, da se od prve v drugo krepko preide. Tu-sem spada pa splošno postopanje. Država bode gotovo svoj delež donesla; a samo na državno pomoč ne smemo se preveč zanašati in doma roke križem držati. Dolžnost vsega prebivalstva postojnskega okraja brez razločka stanu in spola je, da se spravimo od prvega do zadnjega, vsak po svojih zmožnostih, na noge, ter kdor je zavednejši, najbolj zaspane dramati in k pristopu „sadjerejskemu društvu“ buđi. Udje temu društvu moremo pa postati vsi, ako le hočemo. Letnina določena je na en cel ubog goldinar; nekateremu se to veliko dozdeva, a v resnici je pa prav malo. Skoz 300 dni si vsak dan le tretjino solda prihrani, pa imaš celi goldinar skupaj, a 65 dni ti še preostaja, v katerih moreš si, ako se le količkaj giblješ, drugi goldinar namesto za letnino izdanega postransko zaslužiti. (Dalje prih.)

Gospodarske izkušnje.

Kako določiti spól telét.

O čemur smo v našem listu uže večkrat govorili, to potrjuje tudi prof. Kaltenegger v „Oesterr. landw. Wochenbl.“, ki priporoča gospodarjem, kako naj ravnajo pri živinoreji, da jim krava stori telico ali pa junčeka. Če hočejo dobiti telico, naj kravo k biku peljejo s polnim vimenom, to je, pred molžo; če pa bi radi dobili junčeka, naj jo peljejo s praznim vimenom, to je, kmalu po molzi. Gospod profesor pravi, da je to izkušnjo izvedel od barona Ožegoviča, dobroznanega grajščaka na Hrvatskem, ki se tega ravnjanja uže več let drži in ki je skoro zmerom gotovo bilo. Baron Ožegovič pa je to izkušnjo zvedel od oskrbnika nekega posestva jezuitov v Št. Andražu v lavantinski dolini.

Gospodarske novice.

Goveja kuga v Bosni in Hercegovini

razsaja po najnovejših poročilih v sledečih okrajih: v okraji Zvorniku na 5 krajih, v okraji Blazenici na 4 krajih in v okrajih Kladanju, Visoki, Cronici, Nevesinji, Ljubuških in Balciku, — tedaj skupaj na 15 krajih. V veliki nevarnosti zaradi goveje kuge so po takem Hrvatska in Slavonija, posrednje pa tudi naše slovenske dežele.

In tako vsled odloka sl. ministerstva kmetijstva od 13. aprila t. l. neha v prihodnje celoletna šola živino-zdravska, — ostane pa šola podkovska polletna, brez katere po postavi od leta 1874. ne more kovač pravice podkovskega mojsterstva zadobiti.

To se je podpisnemu odboru potrebno zdelo, očitno naznaniti zato, ker se za prihodnjo šolsko leto že več mladenčev oglašja za vstop v šolo, katera se za podkovstvo prične po vseh Svetih, kar bode pozneje še bolj natanko objavljeno.

Od centralnega odbora c. kr. kmetijske šole v Ljubljani 15. septembra 1881.

Prilika je tu, oklenimo se je in bodimo praktični!

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Društveni udje nastajali naj bi po tem-le redu:

a) Vsaka občina naj bi po svojem županstvu kot ud za-se posebej k „sadjerejskemu društvu“ pristopila;

b) ravno tako bi moral vsak krajni šolski svet v celem okraju biti društveni ud;

c) poleg občin in krajnih šolskih svetov bi se pri društvu kot ud ne smela nobena šola v celem okraju pogrešati.

Na ta način bi se v kratkem lahko pri vseh ljudskih šolah v celem okraju šolske drevesnice v dobri in pravilni stan za domači poduk v sadjereji — spravile in racionalno vredile. Dalje pridejo na vrsto

d) vsi bolj zavedni in imoviti posestniki zemljišč celega okraja kot društveni udje. Ta zgled bi gotovo v kratkem tudi drugi bolj malomarni in zaspani posnemati začeli, ker beseda gine — zgled pa rine.

e) Naša prečastita duhovščina, skrbeča ne le za duševni blagor, nego tudi za drugo vsestransko oliko prebivalstva nad vse zavzeta, k sadjerejskemu društvu kot ud gotovo v polnem številu pristopi.

f) Kaj pa mi, gospodje sokolegi in gospice sokoleginje učiteljskega stanu, ali hočemo mi zadnji biti? Gotovo ne! Tudi mi pristopimo k sadjerejskemu društvu kot udje v polnem številu. Eden ali drug, posebno pa gospodičine učiteljice, mi bode oporekal: Kam hočem z drevesci, katera bi iz društvenega vrta prejemal (prejemala), ker nimam niti pedi lastne zemlje! Nič se ne bojte; občinska tla, prostori ob občinskih potih, ob okrajnih in državnih cestah so še prav obširni, kamor more se — ne le na tisoče, nego na milijone sadnih drevesc posaditi. In tukaj, ko bomo imeli šolske drevesnice enkrat vse dobro urejene, je naše zemljišče za nadaljevanje sadjereje ter spremembo pustih prostorov v sadunosne vrte, kateri ne bodo le premožnim ljudem nego tudi domačim in tujim revežem, a ob enem popotnikom — v korist, a ustanoviteljem pa v čast in ponos. Tako bi pripomogli, da se začne počasi tudi pri nas spodbudni zgled naših vrlih bratov Čehov in drugih naprednih narodov ožje naše domovine posnemati, kjer vsakovrstna pota in ceste med drevoredi sadnega drevja vodijo. Kako prijetno je po takih krajih v hudi vročini popotovati in v prijetni senci sadnega drevja! Koliko manj tam tudi vprežena živina na potih trpi — varna pred vročino!

g) Med ostalimi prebivalci naj bi tudi prav pridno vsi kot udje k sadjerejskemu društvu pristopali. Ni ravno potrebno, da moraš sam celi goldinar vplačati, ako ti to socialne razmere ne dopuščajo. Ako vtrpiš le 50 kr., pridobi si še enega tovariša za drugih pet-

deset krajcarjev in letnino za enega skupnega društvenika imata na razpolaganje. Ravno tako naj bi se družili po štirje vsak z doneskom po 25 kr.; še bolj nezmožni po pet skupaj z letnimi doneski vsak po 20 kr.; revnejši po deset skupaj, vsak z letnim doneskom po 25 kr.; še bolj nezmožni po 50 skupaj z letnimi doneskom vsak po 2 kr., in slednjič po sto skupaj pa za enega uda, vsak z letnim doneskom od 1 krajcarja.

Na ta način bi postali lahko vsi prebivalci celega postojnskega okraja udje sadjerejskemu društvu brez razločka spôla, starosti in premoženja in to brez vse težave in občutnega plačevanja, a bi se tudi pri malih doneskih uže lepa svota novcev leto za letom v razširjanje sadjereje v tem okraju skupaj zloževala, katera bi našo Pivko in celi drugi okraj uže v nekoliko letih v pravi sadunosni vrt spremenila. Ali bi ne bilo to za nas vse skupaj, ki ravno v dnevih denarne mizerije živimo, v posledici najboljši zgodovinski spomin, da smo bili za blagor naših naslednikov pravi naprednjaki?

(Konec prihodnjič.)

Bivša Šneperska gozdarska šola in gozdarstvo na Slovenskem.

Leta 1869. odprla se je s pomočjo narodnega deželnega zbora kranjskega nižja gozdarska šola v Šnepersku, na grajščini kneza Schönburg-Waldenburga. Blagi knez, vnet za povzdigo gozdarstva in kmetijstva po slovenskih deželah, je prostor za šolo in stanovanje učencem brezplačno prepustil, zraven pa tudi svojim gozdarjem ukazal, naj bodo učitelji tej šoli. In res je postal prvi učitelj in vodja šole viši gozdar gosp. Bodenstein in drugi učitelj gozdarski asistent gosp. Furlan. Prvi dve leti je to šolo obiskovalo 9 učencev in drugi dve leti pod vodstvom gosp. gozdarja Lasky-a in kasneje pl. Obereignerja, če se ne motim, zopet 9 učencev. Študije dokončalo je toraj 18 učencev. Pod vodstvom gosp. Bodenstein-a, kateri je bil temeljito učen, so učenci dobro napredovali, in to posebno radi tega, ker je znal še tako suh predmet zanimivo razlagati in ker je ljubil učence in stvar, kateri je posvetil svoje moči. — Kdor je oni čas naše „Novice“ pazljivo čital, našel je mnogo dobrih člankov o gozdarstvu v njih. In komur je znano razvijanje društvenega življenja po ložki dolini, mora priznati, da so učenci te šole z ubranim petjem itd. mnogo k temu pripomogli.

Pred nekaj leti me je vprašal nek deželni poslanec, kaj je prav za prav vzrok prestanka šneperske gozdarske šole, in jaz sem te vzroke naštel: „Šola je bila nižja, toraj je njen namen le nižje gozdarsko osobje izrežati. Učenci pa, ki to šolo obiskujejo, menijo, da bodo koj, ko izstopijo, više gozdarske službe posedli. Učenci, stopivši iz šole, pogledajo po svetu in spoznajo, da so se motili. Morali so študije nadaljevati ali pa nižje gozdarske službe sprejeti. — Drugi vzrok je pa ta, da so bili učitelji ob enem tudi oskrbniki grajščine. Skrbeli so zato v prvi vrsti za grajščino in še lev drugi vrsti za šolo.“*)

*) Po poročilu deželnega odbora v stenograf. zapisniku zborovem leta 1875. je bila gozdarska šola šneperska opuščena iz mnogih vzrokov, katerih glavna vzroka bila sta dva: eden je ta, da knezovi gozdarji so dobili več posla za oskrbovanje grajščinsko in so se s tem odtegnili šoli gozdarski, — drugi pa je bil ta, da je deželni odbor za gotovo pričakoval ustanovitev nižje kmetijske šole na Dolenjskem, v kateri bi se bila učila tudi gozdoreja. Al to upanje splavalo je po vodi.

Vred.

in enake šole, ona dá jim samo temelj, na katerega zidati morajo potem te šole.
(Konec prih.)

Prilika je tu, oklenimo se je in bodimo praktični!

Spisal M. Rant.

(Konec)

Napredni in za blagor ljudstva resnično zavzeti možje v postojnskem okraju so pa za vpeljavo „Vipavskega sadjerejskega društva“ tudi vsem drugim okrajem naše mile domovine utemeljili uzoren in posneme vreden zgled pravega napredka. Posnemali naj bi ga gotovo naprednjaki v kmetijstvu po vseh okrajih cele kranjske dežele, kar naj bi se razširjalo tudi po sedanjih slovenskih kronovinah!

Tako postala bi naša sicer uboga, a poštena slovenska domovina splošni rajski sadni vrt, ter bila bi potomcem našim najboljši dokaz, da smo umeli pri vsem pomanjkanji štediti in si pritrgovati edino v ta namen, da smo napredovali na poti vodečem k blagostanju, in pa, da smo jim utemeljili pravi vir srečne prihodnosti, kar bodo gotovo tudi sami — vzbujeni po dejanskem zgledu — skrbno nadaljevali nam v slavni spomin, sebi pa v prid in korist.

Dokaz bode pa tudi to, da smo imeli razum, pogum in srce na pravem mestu, namreč tam, kamor nam je vse to mili Stvarnik bil prec iz začetka odločil.

Na noge toraj eden za vse in vsi za enega z duševnimi močmi; oklenimo se krepko nam nudeče se prilike ter bodimo praktični ljudje vsak na svojem mestu, ne pa teoretični in črni egoisti. Delajmo za prihodnost, ne pa le samo za minljivo peno sedanjega časa!

Dne 10. maja t. l. ob slovesnem trenutku poroke prevzvišenega para Habsburške hiše bil sem na kratko omenil, kako moremo svojim naslednikom ogromno svoto več milijonov goldinarjev zagotoviti. En pogoj k temu prične se z božjo pomočjo v tukajšnjem okraju z „Vipavskim sadjerejskim društvom“ izvrševati. Da bode pa to tudi pravega vspeha, potrebno je, da zlati in dragi čas na vse strani skrbno in dobro ter koristno obračamo, svoja gospodarstva vsak po svojem stanu tako uredimo, kakor bi to moralo biti po božjih in naravnih zakonih, da si tako tudi uže za sedanjost moremo potrebnih gmotnih pripomočkov priboriti. Koliko ur, dni, da!, celih tednov posameznik brez vsega prida v večnosti žrelo zginiti pusti — sebi in drugim v škodo! Kolika zguba je uže samo to na vse strani! Pa tudi koliko krajcarjev in goldinarjev se brez vse skrbi lahkomišljeno zapravi, čemur ni le nezadolžena, temveč lastnozakrivljena nevednost in lahkomišljenost vzrok! Privadimo se vsi strogega in resnega gospodarskega mišljenja na vse strani, ter se trdno oklenimo vsake prilike, katera se nam v naš lastni in napredek naših naslednikov ponuja, ter je ne pustimo več iz rok po nobenem načinu! Pregovor veli: „Enkrat zamujeno — za vselej zgubljeno“.

Da bi pač te moje vrstice našle dosti resnih poslušalcev! To je moja najiskrenejša želja, katera, ako bi se tudi vresničila, bila bi mi nezasluženo velikansko plačilo. Bog daj obilni blagoslov svoj!*)

*) V zadnjem listu „Novic“ na strani 302. v 2. oddelku v 5. in 6. vrsti od zgoraj naj se čita: „revnejših po deset skupaj, vsak z letnim doneskom po 10 kr.“ — ne pa po 25 kr. kakor napačno tam stoji.

Národno-gospodarske stvari.

Avstrijska deželna banka, njeni najnovejši sklepi in njena razna podjetja.

Kakor je bilo v predzadnji številki „Novic“ v dopisu iz Maribora naznanjeno, zborovala je izredna glavna skupščina „avstrijske deželne banke“ 19. dne t. m. na Dunaji. V bankini sobani se je pod predsedništvom prvega vodje imenovane banke Nj. ekselence grofa Wodzickega zbralo 44 delničarjev, kateri so vsega vkup 36.000 delnic s 720 glasovi zastopali. Najprej je prebral glavni ravnatelj gosp. vladni svetovalec Hahn glavno poročilo, v katerem se je v tesnih potezajih podala natančna slika dosedanje delavnosti tega denarnega zavoda. Gospodje delničarji so tu zvedeli, pri katerih podjetjih se je imenovana banka vdeleževala in kaka je bila njena delavnost pri njih. Zvedeli so, da se je deželna banka vdeležila porazdaje 5percentne avstrijske papirne rente, dalje, da je sodelovala pri vredbi denarstvenih vrednosti zapadne železnice cesarice Elizabete, da je pomagala pri grajenju in pripravljanju denarstvenih potrebščin za železnico iz Buda-Pešt v Zemun, da se je vdeležila tudi utemeljitve delniške družbe ogerske deželne banke v Buda-Pešti, združenja Rima Muranjskih železarij s Salgo Tarjansko družbo za stanjševanje in zboljševanje železa, da se je vdeleževala grajenja českih lokalnih železnic in pomagala pri srbskem državnem posojilu, da se je dalje vdeležila vtemeljitve narodne banke za Nemško, banke v Milanu in naposled tudi vtemeljitve avstrijske planinske rudarske družbe. Konečno omenjava poročevalec še drugih tekočih bankinih poslov in povdarja njihov ugodni napredek.

Po poprečnem preračunu se pokaže do 15. septembra t. l. čistega dobička 2 milijona in 787.000 gld., kar več ko 15percentne obresti delniškega kapitala po vsakokratni časovi cenitvi pomenja.

Predlogi upravnistvenega sveta, da se delniški kapital od 40 milijonov gold. v zlatu ali 100 milijonov frankov povzdigne na 80 milijonov gold. v zlatu ali na 200 milijonov frankov po izdaji novih nadaljšnih 200.000 delnic po 200 gold. av. v. v zlatu ali 500 frankov, dalje da se nekateri paragrafi pravil spremené, kar je ravno zaradi te pomnožitve kapitala potrebno, in da se upravnistveni svet pooblastí teh 200.000 delnic s 50 procenti, to je, 100 gold. av. v. v zlatu ali 250 frankov delnica izdati, in slednjič način, po katerem se ima ta izdaja delnic vršiti in vplačevati. Vsi ti predlogi upravnistvenega sveta so bili jednoglasno sprejeti. Zajedno so se zaradi izdaje novih delnic sklenjeni načini z družbo „Société de l' Union Générale“ na znanje vzeli in odobrili. Po teh pogodbah se ta družba zaveže vseh na novo izdanih 200.000 delnic deželne banke prevzeti in 1. oktobra 1881. l. vplačati in starim delničarjem vse nove delnice, in sicer za jedno staro prepustiti jedno tako nove izdaje. Vrh tega se je „Société de l' Union Générale“ zavezala tisti dan, ko bode visoka vlada sklepe glavne skupščine odobrila, svoto od 15 milijonov frankov v gotovini za rezervino zalogo deželne banke v blagajnice ravno te družbe vložiti. Deželna banka bode kot plačo na odbitek do 1. oktobra obresti s 4 gld. 16 kr. v zlatu, kar toliko vrže kolikor 10 frankov 40 centimov, starim delničarjem izplačala. Dividenda in naddividenda pride za prvo poslovno leto vsem delničarjem na prid. Način pomnožitve kapitala deželne banke po izdaji novih 200.000 delnic s 50percentnim vplačevanjem je bil izbran na posebno zahtevanje francoskih velikih denarnih mogotcev. Upravnistveni svet